

Organizația
Internațională a
Muncii

Terre des hommes

tdh.ch

Cum identificăm un copil victimă a exploatării prin muncă?

Ghid pentru profesioniștii
din domeniul protecției copilului

Acest ghid a fost elaborat de către echipa Terre des hommes Moldova, în cadrul unei inițiative comune cu Organizația Internațională a Muncii cu scopul de a preveni și combate exploatarea prin muncă a copilului.

DA - EDUCAȚIEI DE CALITATE!
**NU - EXPLOATĂRII PRIN MUNCĂ
A COPILOR!**

**Acest ghid este distribuit gratuit și
poate fi găsit la adresa:**

Terre des hommes Moldova

Str. Nicolae Iorga, nr. 6, ap. 3,

MD-2009, Chișinău, Moldova

Tel.: +373 22 23 80 39 / 23 86 37

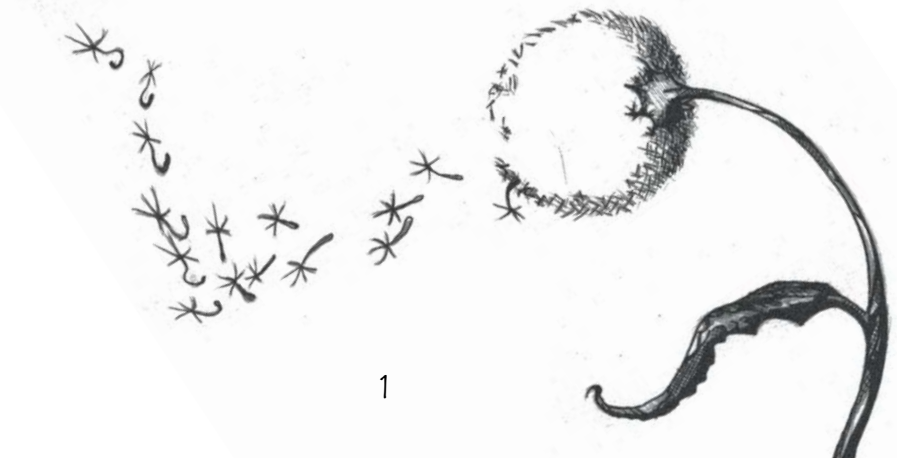
E-mail: office@tdh-moldova.md

Web: www.tdh-moldova.md

INTRODUCERE

Munca copilului este o problemă complexă pentru Republica Moldova, cauzată de sărăcie, dar și de atitudinea tradiționalistă a societății față de implicarea copiilor în diferite munci. Lucrul în gospodărie efectuat de către copii în casele lor, în condiții rezonabile și sub supravegherea apropiaților, sunt o parte integrantă a vieții de familie și procesului de creștere și maturizare a copilului. Prin urmare, aceasta poate reprezenta o experiență benefică copilului. Totuși, uneori, există cazuri când sarcina de muncă este în detrimentul educației copilului sau este peste puterile acestuia. Astfel de situații sunt calificate ca fiind cazuri de exploatare prin muncă a copilului.

În Republica Moldova, munca copilului/exploatarea prin muncă a copilului continuă a fi tolerată și acceptată atât de societate, cât și de profesioniști. Consecințele imediate, dar mai ales cele pe termen lung, sunt necunoscute sau ignorate de părinți. Deși profesioniștii au cunoștințe despre ce reprezintă munca copilului/exploatarea prin muncă a copilului și care sunt procedurile de intervenție, aceste cazuri nu sunt scoase din anonimat.

TIPURILE DE MUNCĂ

Acest document este dedicat cu precădere profesioniștilor cu atribuții în protecția copilului, cum ar fi: asistenți sociali/specialiști în protecția copilului; angajați ai poliției; profesori și educatori; medici și asistenți medicali; primari; societatea civilă etc. Instrumentul se bazează pe legislația națională și prevederile internaționale referitoare la combaterea tuturor formelor de violență, exploatării copilului prin muncă, exploatării sexuale și traficului de copii și se axează pe prevederile Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

Cunoașterea informațiilor generale ce țin de drepturile și necesitățile copilului pentru o dezvoltare armonioasă, conceptul de exploatare prin muncă a copilului, mediul permisiv exploatării prin muncă a copilului, semnele, consecințele, dar și riscurile la care este expus copilul în acest sens va permite o mai bună identificare și intervenție în cazurile de exploatare prin muncă a copilului, în conformitate cu prevederile legislative în vigoare.

Exploatarea prin muncă a copilului¹ – munca ce prin natura sa sau prin condițiile în care se exercită este susceptibilă de a dăuna sănătății, securității sau moralității copilului.

Există trei forme distincte de muncă a copilului:

1. Munca ușoară (nepericuloasă)

Implică prin sine activități considerate acceptabile, care îi responsabilizează pe copii și îi pregătesc pentru viața de adult, cu condiția că:

- nu sunt dăunătoare;
- nu prejudiciază sănătatea sau dezvoltarea copilului;
- nu contribuie la diminuarea frecvenței școlare;
- nu reduc participarea la programele de orientare și formare profesională;
- nu reduc posibilitatea de a beneficia de instruirea obținută.

2. Munca dificilă (periculoasă – exploatarea prin muncă)

- care, prin natura sau formele ei, a produs și produce efecte negative asupra siguranței, sănătății (fizice sau mentale) și dezvoltării morale a copilului;
- daunele pot, de asemenea, deriva din volumul excesiv de muncă, condițiile în care se realizează, intensitatea ori durata în timp;
- aceasta poate transforma chiar și o muncă ușoară/nesemnificativă în una dăunătoare.

¹Hotărârea nr.270 din 08.04.2014 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

3. Forma gravă a muncii (exploatarea gravă prin muncă) – reprezintă toate formele de sclavie sau practicile similare, printre care:

- vânzarea de sau comerțul cu copii;
- servitutea pentru datorii și munca de servitor, precum și munca forțată sau obligatorie;
- recrutarea forțată sau obligatorie a copiilor în vederea utilizării lor în conflicte armate;
- utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul prostituției;
- producția de material pornografic sau de spectacole pornografice;
- utilizarea, recrutarea sau oferirea unui copil în scopul unor activități ilicite, mai ales pentru producția și traficul de stupefiante, așa cum le definesc convențiile internaționale pertinente.²

În continuare sunt prezentate tipurile de muncă în care sunt implicați cel mai des copiii și care pot fi utilizate în calitate de indicatori pentru a identifica dacă copilul este victimă a exploatării prin muncă³:

Munca în cadrul propriei gospodării

- A face ordine în casă și curte;
- Îngrijirea fraților și surorilor mai mici;
- Lucrul în grădină;
- Îngrijirea animalelor domestice;
- Curățarea locului în care stau animalele și păsările;
- Tăiatul lemnului;
- Căratul apei.

Condițiile de muncă: izolare socială; acces limitat la activități recreative.

²Convenția colectivă nr.8 din 12 iulie 2007, Cu privire la eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor. Anexa „Tipuri de lucrări interzise pentru copii”. Publicat în Monitorul Oficial nr.103-106BIS din 24.07.2007.

³La acest tabel se mai adaugă tipurile de lucrări stipulate în Convenția colectivă nr.8 din 12 iulie 2007, Cu privire la eliminarea celor mai grave forme ale muncii copiilor. Anexa „Tipuri de lucrări interzise pentru copii”. Publicat în Monitorul Oficial nr.103-106BIS din 24.07.2007.

Munca în cadrul gospodăriei la străini

- Dădace pentru copii;
- Servitori domestici;
- Lucrul în grădina;
- Lucrul în curte.

Condițiile de muncă: în contul datoriilor părinților și în schimbul a produse alimentare, haine, mâncare, alcool.

Munca în agricultură

- Munca în câmp: prășit, sădit;
- Culesul recoltei;
- Munca în sere;
- Prelucrarea chimică a plantelor;
- Irigarea;
- Îngrijirea plantelor;
- Utilizarea instrumentelor și utilajelor agricole.

Condițiile de muncă: în condiții climaterice dăunătoare; contactul cu substanțe chimice.

Munca la ferme

- Pășutul animalelor;
- Curățatul grajdurilor, ocoalelor etc.;
- Mulsul vacilor, oilor, caprelor;
- Lucrul la stână;
- Lucrul la fermele de păsări;
- Hrănitul animalelor.

Condițiile de muncă: în condiții periculoase; contactul cu deșeuri, substanțe chimice etc.

Munca în construcții

- Ridicarea greutăților;
- Căratul greutăților;
- Aflarea la înălțime;
- Utilizarea unor mijloace tehnice și instrumentelor;
- Lucrul cu substanțe chimice.

Condițiile de muncă: periculoase, fără respectarea normelor de protecție și securitate a muncii; lucrul la înălțime.

Munca în comerț

- Hamal;
- Vânzarea mărfurilor sau produselor.

Condițiile de muncă: în stradă sau în încăperi neadecvate.

Munca în industrie

- Confecționarea hainelor;
- Confecționarea obiectelor de artizanat, accesoriilor.

Condițiile de muncă: lucrul cu utilaje și unelte industriale neadaptate vârstei.

Munca în stradă

- Cerșitul;
- Traficul de droguri;
- Practicarea prostituției infantile;
- Distribuirea de materiale (pliante, flyere) publicitare;
- Spălarea automobilelor.

Condițiile de muncă: în stradă.

INDICATORI DE IDENTIFICARE A COPIILOR VICTIME ALE EXPLOATĂRII PRIN MUNCĂ

Identificarea cazurilor de exploatare prin muncă a copilului este dificil de realizat, deoarece datele necesare nu pot fi colectate printr-o singură vizită la locul unde există suspiciunea unui asemenea caz.

Totuși, copiii transmit mesaje prin care semnalează nevoia de ajutor pe care, în același timp, tot ei încearcă să o ascundă.

Aceste mesaje pot fi observate atât la nivelul aspectului fizic, psiho-comportamental, cât și sugerate de vârsta copilului, încadrarea în activități educaționale, manipularea sau transportul greutăților. În cele ce urmează sunt numiți unii indicatori⁴ ce pot contribui la o mai bună identificare a cazurilor copiilor victime ale exploatarei prin muncă:

⁴Va fi utilizată noțiunea de „Indicator” – semn constat vizual sau declarat de copil, ce indică că unele din necesitățile fundamentale ale copilului nu sunt satisfăcute și/sau copilul este victimă a exploatarei prin muncă.

INDICATORI FIZICI

Atunci când integritatea corporală, nivelul dezvoltării fizice, sănătatea și igiena copilului sunt subminate.

Semne:

- Fractură;
- Arsură;
- Tăietură;
- Zgârieturi;
- Dureri de cap;
- Subdezvoltare fizică;
- Scabie;
- Pediculoză;
- Vestimentație/încălțăminte necorespunzătoare anotimpului sau/și vârstei;
- Vestimentație murdară;
- Boli sexual transmisibile;
- Lipsa igienei corporale;
- Otrăvire;
- Oboseală/surmenaj fizic;
- Foame;
- Tremur;
- Retard mintal;
- Boli psihice;
- Intoxicații cu substanțe otrăvitoare;
- Schilodirea provocată de accidente în timpul lucrului cu unelte și utilaje periculoase sau mijloace de transport.

INDICATORI PSIHO-COMPORTAMENTALI

Atunci când starea emoțională, dezvoltarea intelectuală, comportamentul și educația copilului are de suferit în urma exploatării prin muncă.

Semne:

- Abandon școlar;
- Tendințe suicidale;
- Fuga de acasă;
- Scăderea reușitei școlare;
- Frica de adulți;
- Agresivitate;
- Vagabondaj;
- Nervozitate;
- Stare depresivă;
- Consum de alcool/droguri;
- Tristețe;
- Agitare;
- Neliniște;
- Disperare;
- Neșcolarizarea/neîncadrarea în instituție preșcolară;
- Lipse nemotivate de la ore/instituția preșcolară;
- Izolare.

Notă:

Exploatarea copilului prin muncă împiedică procesul educațional prin:

- privarea copiilor de dreptul de a merge la școală;
- obligarea copiilor de a abandona școala prematur;
- forțarea copiilor de a combina frecventarea școlii cu munca grea și de durată excesivă.

VÂRSTA COPILULUI

În conformitate cu criteriile de vârstă și cadrul legal⁵ este interzisă munca care depășește limita de timp stabilită de lege:

- Copiii de 5-11 ani care muncesc chiar și 1 oră pe săptămână⁶;
- Copiii de 12-14 ani care muncesc mai mult de 13 ore pe săptămână;
- Copiii de 15-16 ani care muncesc mai mult de 24 ore pe săptămână;
- Copiii de 17 ani care muncesc mai mult de 35 ore pe săptămână⁷.
- Copii care desfășoară activități gospodărești neplătite mai mult de 27 ore pe săptămână⁸.

⁵Codul Muncii al Republicii Moldova;

⁶Convenția Nr.138 privind vârsta minimă de angajare, adoptată la 26.06.1973 la Geneva și ratificată de către Parlamentul Republicii Moldova la 15.07.1999, art.2.3 și Raportul III „Statisticile privind munca copiilor” prezentat la Conferința a 18-a Internațională a Statisticienilor Muncii (2008), paragraful 72, tabelul 6.1., pagina 22;

⁷Codul Muncii al Republicii Moldova, art. 96 (2);

⁸Raportul III „Statisticile privind munca copiilor” prezentat la Conferința a 18-a Internațională a Statisticienilor Muncii (2008), paragraful 81, pagina 25.

MANIPULAREA SAU TRANSPORTUL GREUTĂȚILOR

Limite maxime admise pentru manipularea sau transportul greutăților (în kg) ⁹:

Durata lucrărilor de transportare manuală a greutăților nu trebuie să depășească 1/3 din durata schimbului de lucru, iar masa totală a greutăților transportate în timpul schimbului nu trebuie să depășească:

- pentru persoanele de ambele sexe în vârstă de la 15 până la 16 ani – 175 kg;
- pentru persoanele de ambele sexe în vârstă de la 16 până la 18 ani – 350 kg.

⁹Hotărârea Guvernului Nr.541 din 07.07.2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului lucrărilor cu condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase la care este interzisă aplicarea muncii persoanelor în vârstă de până la 18 ani și a Normelor de solicitare maximă admise pentru persoanele în vârstă de până la 18 ani la ridicarea și transportarea manuală a greutăților.

REȚINEȚI:

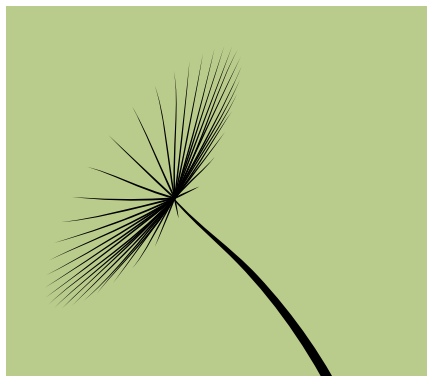

- **Un copil victimă a exploatării prin muncă poate fi identificat prin observarea și analiza schimbărilor în comportamentul lui față de cel cunoscut până la acel moment;**
- **Prezența unui singur indicator nu înseamnă în mod obligatoriu că copilul este victimă. Oricare dintre acești indicatori/semne pot fi găsite la orice copil într-un moment sau altul;**
- **Când semnele apar în mod repetat sau combinate, atunci există suficiente motive care să-i determine pe specialiști să acorde o atenție sporită situației și să ia în considerare posibilitatea unei situații de exploatare prin muncă a copilului.**

REȚINEȚI:

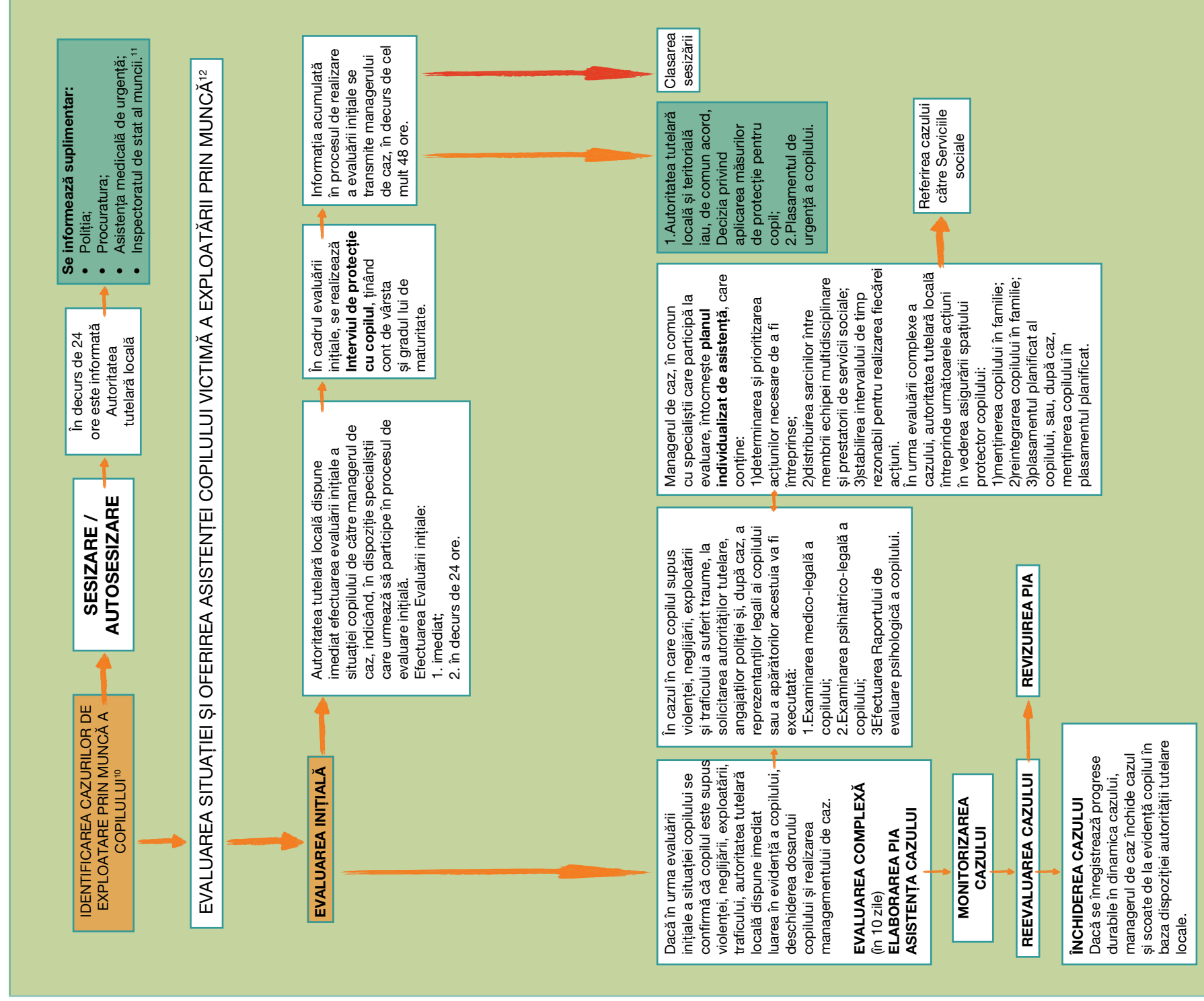
Orice membru (stat semnatar al Convenției) trebuie, fiind conștientizată importanța educației în procesul de eliminare a muncii copiilor, să ia măsuri eficiente pentru a asigura accesul copiilor la educația de bază gratuită și, ori de câte ori este posibil și în funcție de situație, în cadrul formării profesionale a tuturor copiilor să-i sustragă de la cele mai grave forme de muncă, în conformitate cu articolul 7 al Convenției Nr. 182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor.

Intervenția în cazurile de exploatare prin muncă a copilului se face în conformitate cu prevederile Instrucțiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului.

Mecanismul intersectorial de
cooperare în
asistența cazurilor de exploatare
prin muncă a copiilor

MECANISMUL INTERSECTORIAL DE COOPERARE

¹⁰ Vezi pagina 16 pentru explicații privind identificarea cazurilor de exploatare prin muncă a copilului.

¹¹ Vezi pagina 17 pentru explicații privind atribuțiile Inspectoratului de stat al muncii.

¹² Vezi pagina 18 pentru explicații privind evaluarea situației copilului și oferirea asistenței.

IDENTIFICAREA CAZURILOR DE EXPLOATARE PRIN MUNCĂ A COPILULUI

SESIZARE

În baza sesizării de la copil/adult/specialist

AUTOSESIZARE

În timpul vizitei la domiciliu/locurile unde se bănuiește existența unor situații de exploatare, în stradă, mass-media.

Sesizarea/autosesizarea se face atunci când:

- sunt atestate anumite semne la copil ce ar indica că este victimă sau potențială victimă: leziuni corporale neexplicabile, schimbări la nivel emoțional, de sănătate, comportament;
- există suspiciuni sau sunt cunoscute situații de exploatare prin muncă (de ex., când munca care o face copilul nu corespunde vârstei, la fel și manipularea/transportul greutăților etc.).

Inspectoratul de stat al muncii, prin intermediul inspectorului de muncă, verifică respectarea prevederilor legale referitoare la:

- contractul individual de muncă și contractul colectiv de muncă;
- **timpul de muncă și timpul de odihnă;**
- **retribuirea muncii;**
- **normele de muncă;**
- garanțiile și compensațiile ce decurg din relațiile de muncă;
- disciplina muncii;
- **securitatea și sănătatea în muncă;**
- **particularitățile de reglementare a muncii unor categorii de salariați;**
- răspunderea materială potrivit legislației muncii;
- completarea, păstrarea și evidența carnetului de muncă.

Inspectorul de muncă întocmește un proces-verbal de control, în care indică esența încălcării constatate, prevederile actelor legislative și ale altor acte normative încălcate și dispune conformarea imediată sau, după caz, într-un termen rezonabil cu prevederile legale.

În cazul în care s-au constatat exploatarea prin muncă a copilului, inspectorul de muncă anunță autoritatea tutelară.

EVALUAREA SITUAȚIEI ȘI OFERIREA DE ASISTENȚĂ COPILULUI VICTIMĂ A EXPLOATĂRII PRIN MUNCĂ

CINE? – Managerul de caz, la necesitate cu implicarea altor specialiști din domeniul ocrotirii sănătății, educației, organelor de ocrotire a normelor de drept.

În cadrul procesului de evaluare și asistență a copilului ar fi bine de ținut cont de următorii indicatori de bunăstare a copilului:

• Îngrijire:

1. loc de trai sigur și protector (oferă adăpost, hrană, odihnă, igienă, protecție de la pericol);
2. afecțiune oferită de părinți/familia lărgită/adulți de încredere (manifestată prin mângâiere, îmbrățișare, susținere, încurajare, înțelegere, răbdare, toleranță);
3. a fi lângă copil atunci când are nevoie (astfel adulții oferă susținere, îndrumare, supraveghere adecvată).

• Incluziune:

1. acceptarea din partea comunității în care locuiește, familiei, instituția de învățământ;
2. susținere în depășirea inegalităților sociale, educaționale, fizice și economice.

• Sănătate:

1. acces la cele mai înalte standarde posibile de asistență medicală fizică și psihologică;
2. acces la asistență medicală adecvată;
3. sprijin în procesul de învățare, pentru a face alegeri sănătoase și sigure.

• Educație:

1. acces la educație sau formare profesională;
2. susținere prin laudă, încurajare și îndrumare prin joc, oferirea răspunsurilor la întrebări în facilitarea procesului de învățare și de dezvoltare a propriilor competențe.

• Siguranță:

1. protecție împotriva violenței, neglijării, exploatării prin muncă în mediul familial și comunitar (la grădiniță/școală, în stradă).

Terre des hommes

tdh.ch